

Vzdělávací obor:

Dějepis

Očekávaný výsledek učení:

CAS-DEJ-001-ZV9-004

Specifikuje proměnu politických útvarů, krajiny a lidských sídel od pravěku po současnost pomocí map a dalších informačních zdrojů.

Popis úrovně NA CESTĚ

- Pracuje s mapami z různých historických období a z různých regionů (lokální i globální); definuje pojmy a prvky spojené s prací s mapou (legenda, hranice, sídla, škály, barevné rozlišení).
- Na mapách ukáže, k jakým změnám v průběhu času došlo (např. formování politických celků, urbanizace, industrializace) a propojí své závěry s historickými událostmi (války, územní nároky, diplomatická jednání a závěry, motivace lidí žijících v daném regionu).

Co se u nás změnilo za 200 let?

Autor materiálu: Mgr. Pavel Žalský

Anotace

Ilustrativní úloha vede žáky k analýze proměn jejich blízkého okolí v horizontu dvou století prostřednictvím porovnávání současných mapových podkladů s historickými vrstvami dostupnými v online aplikaci ČÚZK. Žáci vyhledávají a posuzují digitální data z veřejných databází s ohledem na historický kontext. V závěru reflektují význam zaznamenaných změn a zamýšlejí se nad jejich dopadem na rozvoj daného místa.

Zadání pro žáky

EVOKACE

1. **Brainstorming** – Jak podle vás vypadalo naše město (obec) a okolí před 200 lety? Co bychom tu ne našli a co ano?
2. **Diskuse** – Jak bychom mohli naše nápady ověřit? Co by mohl být dobrý zdroj pro odhalení podoby nějakého místa a sledování jeho proměny v posledních 200 letech?

UVĚDOMĚNÍ

3. Seznámení se s aplikací
 - a. Žákům můžete rozeslat link na aplikaci <https://ags.cuzk.cz/archiv/> nebo ji generovat jako QR kód pro načtení mobilem či tabletem.
 - b. Je potřeba žákům nejdříve vysvětlit základní funkce aplikace a co v ní mají využívat, tedy vyhledávání konkrétní adresy nebo místa, možnost výběru vrstev anebo vyhledávání archiválií. Krátký videonávod pro potřeby učitelů najdete zde https://youtu.be/e5GEU-WX9UA?si=IQg-KYh3_KGIFkYP&t=575, nicméně aplikace je poměrně intuitivní.
4. Zadání práce
 - a. Žáci ve skupinách mají vypracovat tabulku na základě práce s aplikací a se zdroji. V tabulce popisují změny a klíčové informace, které v mapách odhalí.

REFLEXE

5. Ve společné diskusi (pokud máte skupiny, ať si určí mluvčího) žáci představují, jaké změny odhalili a proč podle nich k těmto změnám vůbec došlo.

Vazba na klíčové kompetence

Název KK
Složka KK

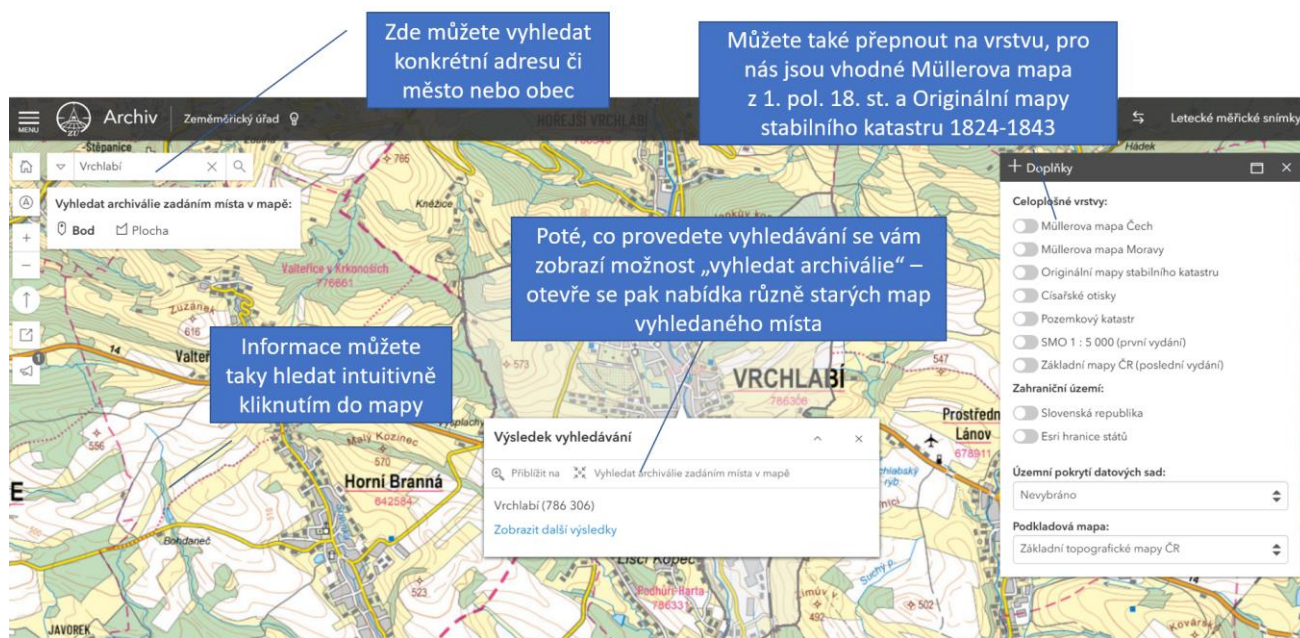
Znění OVU

Vzdělávací strategie

Kód OVU		
KK digitální Digitální informace a data KDI-DAT-000-ZV9-001	Data získaná na základě vlastních kritérií a formulovaných dotazů z různých digitálních zdrojů posuzuje z hlediska souladu s již známými poznatky i nároku na spolehlivost zdroje.	- zařazují do výuky takové aktivity, aby měli žáci příležitost pracovat s otevřenými daty a veřejnými databázemi - vedu žáky ke kritické práci s informačními zdroji a odpovědnosti při jejich vytváření
Klíčová kompetence k podnikavosti a pracovní Mobilizování zdrojů KPP-ZDR-000-ZV9-001	Získává zdroje pro aktivity, které přispívají k rozvoji jeho samotného či blízkého okolí.	- podporují samostatné myšlení prostřednictvím bádání, experimentování a otevřeného dialogu, aktivních projektů a diskusí motivovaných reálnými situacemi

Metodický komentář pro učitele

1. Před samotnou prací si ujasněte, jak moc velké území po žácích chcete prozkoumat. Pokud se chcete soustředit např. na proměnu nějakého města, vyzkoušejte si nejdříve, zda k tomu jsou na portálu podklady, zejména nejstarší mapy totiž osídlení nezobrazují podrobně. Zadání můžete také zúžit např. na historické centrum města nebo vybranou čtvrť.
2. Jednoduchý popis funkcí aplikace, který byste měli umět předat i žákům.
3. Při práci ve skupinách si žáci mohou rozdělit role a naplňovat další OVU pro KK.
4. Pokud preferujete individuální práci žáků, je pak potřeba mít připravené zadání pro každého a dostatek techniky. Žáci by však s aplikací již měli trochu umět.

Zde můžete vyhledat konkrétní adresu či město nebo obec

Můžete také přepnout na vrstvu, pro nás jsou vhodné Müllerova mapa z 1. pol. 18. st. a Originální mapy stabilního katastru 1824-1843

Poté, co provedete vyhledávání se vám zobrazí možnost „vyhledat archiválie“ – otevře se pak nabídka různě starých map vyhledaného místa

Informace můžete taky hledat intuitivně kliknutím do mapy

Výsledek vyhledávání

Vrchlabí (786 306)

Zobrazit další výsledky

Celoplošné vrstvy:

- ☐ Müllerova mapa Čech
- ☐ Müllerova mapa Moravy
- ☐ Originální mapy stabilního katastru
- ☐ Císařské otisky
- ☐ Pozemkový katastr
- ☐ SMO 1 : 5 000 (první vydání)
- ☐ Základní mapy ČR (poslední vydání)

Zahraniční území:

- ☐ Slovenská republika
- ☐ Esri hranice států

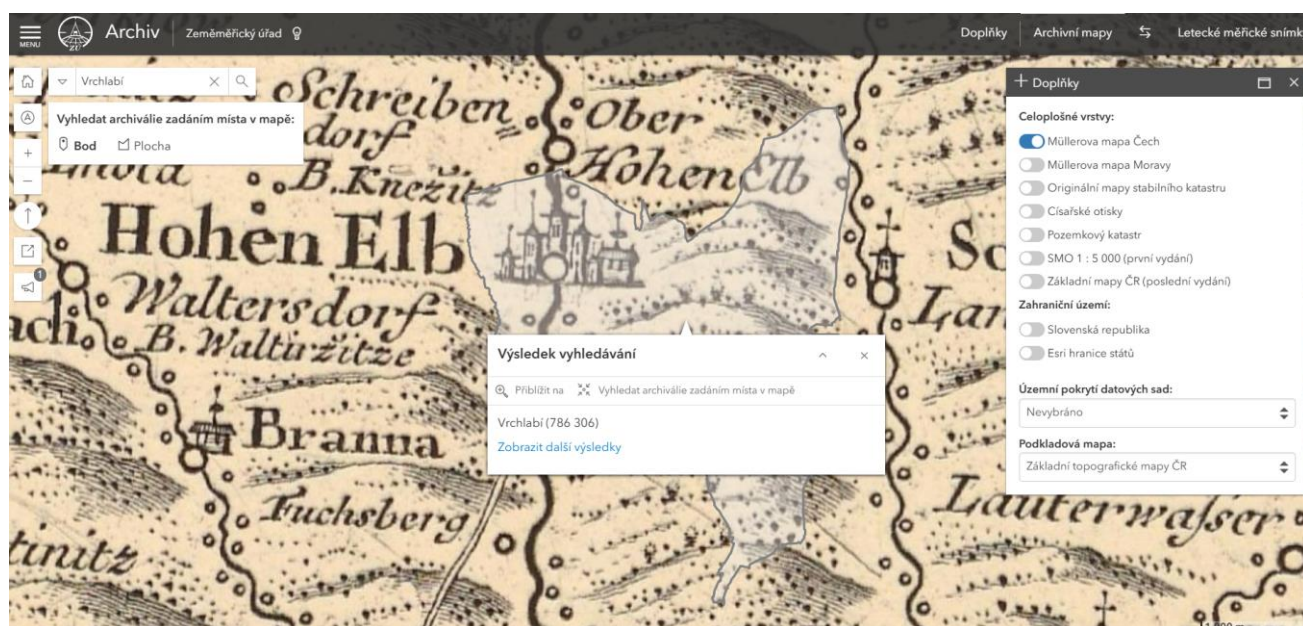
Územní pokrytí datových sad:

Nevybráno

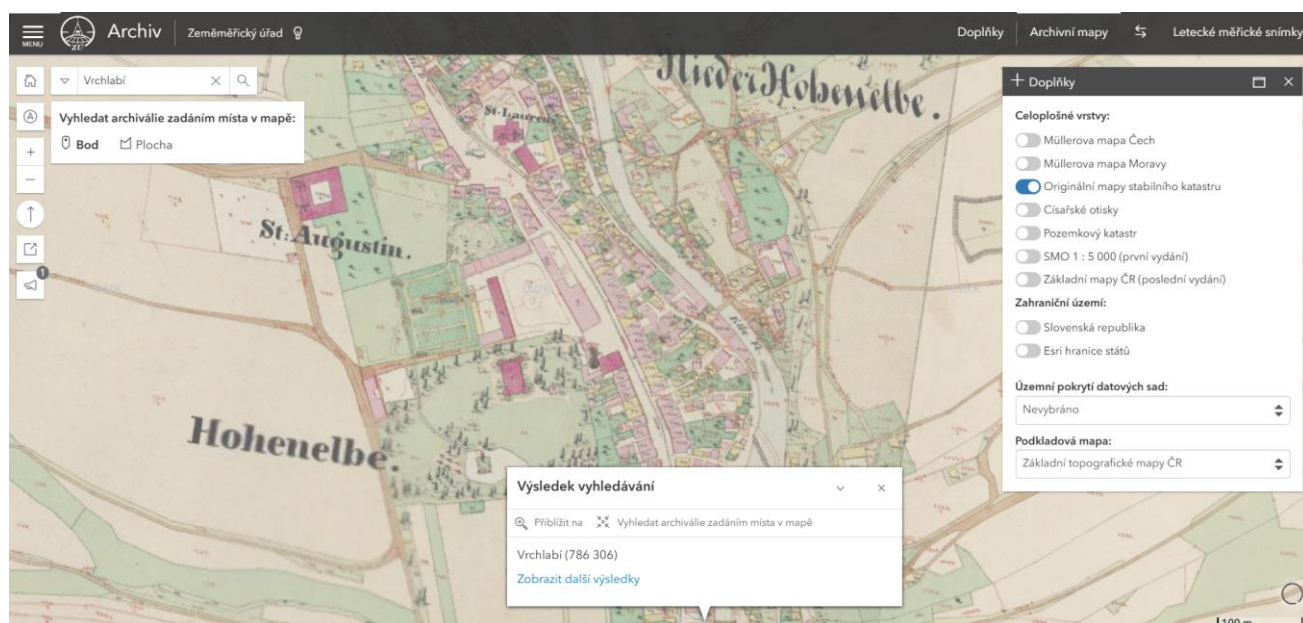
Podkladová mapa:

Základní topografické mapy ČR

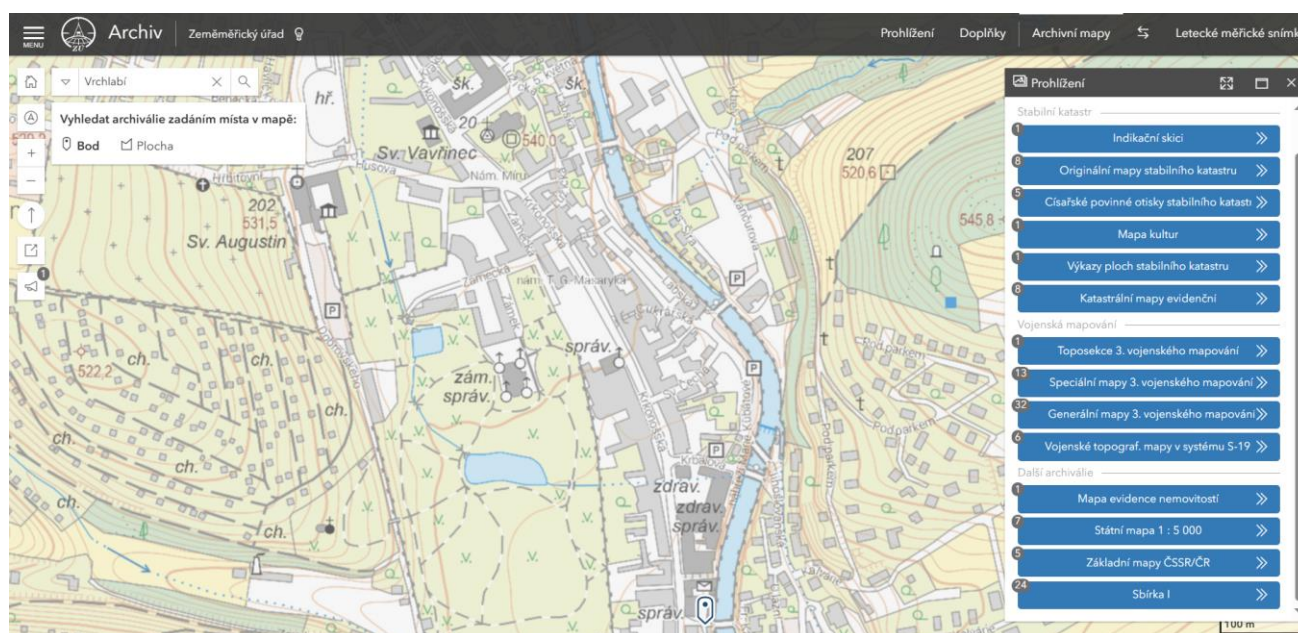
5. Ukázka přepnutí vrstvy na Müllerovu mapu

6. Ukázka přepnutí na vrstvy map stabilního katastru

7. Ukázka zobrazení nabídky archivních map po zakliknutí funkce „vyhledat archiválie“, v pravém sloupci úplně dole je políčko „Sbírka I“, pod ním jsou vždy nejstarší možné mapy místa

8. Během práce žáků jim buďte nápomocní jak při technické, tak při badatelské práci, mnohým stačí jen trochu pomoci s orientací v aplikaci nebo s hledáním orientačních prvků na mapě, aby si pak poradili sami.
9. Je vhodné, pokud si vyučující sám před hodinou vyzkouší práci s aplikací a rozklíčuje pozorovatelné změny, nejtypičtější bývá železnice v 19. st., změny názvů měst nebo ulic, ale v některých regionech také jazykové změny (užívání němčiny v 19. st., čeština po 1945). Podle historického vývoje regionu mohou být také znatelné nové průmyslové objekty či změna rozlohy lesů a obecně změna velikosti osídlení.

Popis ověřování

Během lekce sleduji:

1. Případnou nutnost technické podpory žákům při práci s aplikací.
2. Postupnou práci žáků při vyplňování tabulky – je možné, že žáci budou potřebovat definovat některé pojmy jako osídlení, centrum, technické prvky apod.
3. Porovnání současného stavu se změnami v minulosti a zdůvodnění těchto změn – probíhá při společné diskusi v závěru hodiny, skupiny by se měly shodovat, případně doplňovat v informacích zjištěných u jednotlivých řádků tabulky.

Zdroje

Zdroje jsou uvedeny na jednotlivých materiálech.

Příloha – Text pro žáky

Co se u nás změnilo za 200 let?

1/ Po celou dobu budeš pracovat s online mapovým portálem <https://ags.cuzk.cz/archiv/>. Nejprve najdi město nebo obec, kam chodíš do školy, a vypracuj odpovědi do posledního sloupce tabulky.

Poté najdi všechny dostupné mapy od nejstarší po současnost, najít by si měl alespoň tři mapové vrstvy od 18. st. dosud. Popiš změny, které v místě tvé školy nastaly a jsou viditelné díky historickým mapám, např. nové průmyslové objekty, dopravní tepny, změny různých názvů, proměna velikosti osídlení, proměna rozlohy lesů a polí atd. Roky vzniku vybraných historických map napiš do příslušného sloupce v prvním řádku, dodržuj chronologii.

				současnost
Jak velké je osídlení?				
Kde je centrum?				
Významné prvky v krajině (lesy, rybníky, řeky atd.)				
Významné technické prvky v krajině (železnice, silnice, mosty atd.)				
Průmysl				
Další důležitá místa nebo prvky				

2/ Nyní vypracuj tuto tabulku a popiš v ní změny, které za posledních 200 let v tebou sledovaném místě nastaly. Pokus se tyto změny zdůvodnit, pokud potřebuješ, můžeš si informace dohledat v dalších relevantních zdrojích.

Možná z map vypočítáš některé příčiny změn, které se v minulosti děly poměrně často, např. průmyslová revoluce v 19. st. přinesla továrny, železnice a růst osídlení, mnoho měst a obcí se rozrostlo – některé se však např. po druhé světové válce naopak zmenšují. V mnoha krajích můžeme vidět úbytek lesů, růst polí, anebo naopak ve 20. st. další růst průmyslových zón z obřích hal související s rozvojem globalizace po roce 1989. Atd.

Za posledních 200 let...	Změnilo se něco, nebo ne? Proč?
Došlo ke změně osídlení?	

Změnilo se centrum?	
Změnily se nějak významné prvky v krajině (lesy, rybníky, řeky atd.)?	
Změnily se nějak významné technické prvky v krajině (železnice, silnice, mosty atd.)?	
Změnil se nějak průmysl?	
Nastaly nějaké jiné důležité změny?	

3/ Mění se zkoumané místo podle tebe k lepšímu, nebo k horšímu?

K lepšímu, protože...

K horšímu, protože...

4/ Porovnej mezi sebou dva zdroje, s nimiž si pracoval. Např. vojenské mapy mohou podrobně zobrazovat strategicky významné body, ale naopak katastrální mohou podrobněji zachytit proměnu určité částí města apod.

Zdroj (mapa)	Rok vzniku	Účel vzniku	Co zobrazuje dobře	Co zkrsluje nebo to zde nenajdeme

Pro moji práci v hodině bylo lepší využít zdroj (doplň) , protože (zdůvodni)